

QUO VADIS, ACADEMIE?

DR. HAB., PROF. UNIV. VALERIU DULGHERU,
ȘEFUL DEPARTAMENTULUI BAZELE PROIECTĂRII MAȘINILOR
DIN CADRUL FACULTĂȚII DE MECANICĂ,
UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI

**„Știința este o plantă delicată, căreia nu îi place
un grădinar care are obiceiul de a o apuca de rădă-
cini ca să vadă dacă crește așa cum trebuie.”**

(Norbert Wiener)

CĂTĂ DREPTATE A AVUT MARELE MATEMATICIAN ȘI FILOSOF, PĂRINTELE CIBERNETICII (DOMENIU AL ȘTIINȚEI GREU ACCEPTAT DE SOCIETATE. ÎN URSS LA ÎNCEPUTURI ERA CHIAR INTERZIS!) NORBERT WIENER. SE PARE CĂ GUVERNAREA ACTUALĂ PROCEDEAZĂ CU ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI PRECUM GRĂDINARUL CARE „ARE OBICEIUL DE A APUCA PLANTA DE RĂDĂCINI PENTRU A VEDEA DACĂ CREȘTE AȘA CUM TREBUIE”. ÎN CONTEXTUL RESTRUCTURĂRII GUVERNULUI MAI MARI ZILE AU PORNIT UN PROCES EXTREM DE PERICULOS LEGAT DE REFORMAREA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI. PE FUNDALUL ATĂTOR DISTRUGERI ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ DE PESTE 25 DE ANI DE TRANZIȚIE, DISPARIȚIA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI CA ENTITATE DE CERCETARE AR FI DE NEIERTAT.

Practic a dispărut un bun complex industrial: o industrie electronică performantă la moment; o industrie constructoare de mașini care asigură, cel puțin complexul agroindustrial, cu utilajele și tehnica necesară. A dispărut un complex agricol relativ performant, dotat cu tehnică agricolă și cu respectarea tehnologiilor agricole performante. Să nu se înțeleagă greșit: nu tânjesc după sistemul sovietic, care sub aspect politic și social a fost unul criminal, sub aspect economic a fost unul neperformant, însă mă deranjează faptul că se stăruie pe repetarea propriilor greșeli. Cred că majoritatea știu deja

că modelul de privatizare implementat în Basarabia în anii 1990-1995 a fost unul defectuos. S-a ajuns până la aceea ca în contul cotei valorice calculate țăranul să primească o roată a tractorului sau piatra unui perete al unei ferme de vite demolate. Este indiscutabil faptul că sistemul colhoznic de gospodărire a pământului a fost unul defectuos (avantajul fiind doar faptul că pe suprafețe mari era mai ușor de respectat tehnologiile agricole. Acum prin consolidarea terenurilor deja s-a ajuns la suprafețe mari care permit utilizarea tehnologiilor agronomice performante), dar cel puțin la prima etapă tehnica agricolă, fermele de creștere a vitelor și păsărilor trebuiau să fie păstrate ca entități (de ex. sub formă de Societăți pe Acțiuni, în care țărani ar fi deținut acțiuni conform cotei valorice calculate). Cu regret, n-a fost să fie în mare parte din cauza unora care numai interesul față de binele acestui colț de țară atât de prost guvernat nu l-au urmărit.

Acum, după mai mult de 25 de ani de orbăcări prin întunericul tranziției, ar putea fi comisă încă o greșeală ireparabilă: distrugerea Academiei de Științe a Moldovei ca entitate de cercetare. De ce însă, să fie iertat, călcăm ca proștii pe aceeași greblă? Indiscutabil, Academia are nevoie de reformare, restructurare, de optimizări, dar nu așa cum încearcă guvernarea actuală. Este absolut inacceptabil acest proiect de dezmembrare a Academiei de Științe a Moldovei prin transmiterea institutelor de cercetare în subordinea diferitelor ministere. Se

va ajunge ca în cazul dezmembrării tractorului colhozului: în stare asamblată tractorul de bine de rău funcționa, dezmembrat însă oricât de bune ar fi fost componentele, nu a mai funcționat. Se va întâmpla că aceeași clădire, în care sunt amplasate diferite institute de cercetare, să fie împărțită între diferite ministere.

Este absolut clar că AȘM trebuie reformată, se cere modificat statutul ei de până acum. Funcția de minister al cercetării trebuie transmisă unei structuri separate care să gestioneze eficient fondurile alocate cercetării între cercetarea academică, universitară și ramurală (ce a mai rămas din ea). Cu toate problemele cu care se confruntă actualmente Academia de Științe a Moldovei, ea este un organism viu și trebuie să rămână ca o entitate de cercetare, dacă se dorește să mai funcționeze ca un organism.

Acest „proiect” de reformare a Academiei de Științe a Moldovei este deosebit de periculos în special acum, în această perioadă de integrare europeană. Prin acest pas necugetat, Republica Moldova riscă să reducă substanțial capacitatea de absorbție a fondurilor europene destinate cercetării și dezvoltării structurale. Avem exemplul României, care pierde anual miliarde de euro din cauza incapacității de absorbție a fondurilor europene. Dar avem și exemplul prost al unor ministere, din cauza cărora Republica Moldova pierde anual milioane de euro de fonduri europene, fiindcă ministerele nu sunt în stare să le absoarbă, iar absorbția în

țările europene se face transparent, prin concurs de proiecte.

Pe parcursul ultimilor ani, Academia de Științe a Moldovei a acumulat deja o experiență de absorbție a fondurilor europene destinate cercetării. Grație unor aspecte favorabile (alegerea conducerii institutelor de cercetare se face o dată la 5-7 ani), în Academie există o mai bună stabilitate funcțională, atât de necesară cercetării, decât în ministerele supuse permanent fluctuațiilor politice.

Pericolul major vine și din faptul că, din păcate, structurile ministeriale sunt extrem de politizate și supuse unor permanente restructurări în funcție de al cui reprezentant al Coaliției de Guvernare se află în fruntea ministerului. Se va ajunge în situația când un institut de cercetare aflat în subordinea unui minister nu va putea colabora cu un alt institut de cercetări aflat în subordinea altui minister, din cauza împărțirii ministerelor pe principiul blestematului algoritm (cum se face astăzi). Or, cercetarea modernă poartă un caracter pluri- interdisciplinar. Tocmai la juanta de domenii (de ex. inginerie – medicină, inginerie – arheologie, alte domenii) au rămas însă segmente virgine, încă necercetate. Doar prin cercetări cu colective mixte pot fi explorate aceste segmente.

Deci, indiscutabil, Academia de Științe a Moldovei trebuie să rămână o entitate de cercetare reformată, optimizată, restructurată, dar integră. Până la urmă, eșecul acestei așa numite reformări ar putea să ne coste enorm, iar banii sunt ai noștri, ai tuturor.